

EU I KORTHET

Innehåll

EU i korthet

ISBN 978-952-383-117-9 (webbpublikation)
ISBN 978-952-383-136-0 (tryckt)
Utgivare: Europainformationen, statsrådets kansli
Tryck: GRANO Oy 2024, Helsingfors
Redaktion: Kirsi Crowley 2018, 3:e reviderade upplagan 2024 Europainformationen
Layout: Esa Ylä-Anttila
© Europainformationen, statsrådets kansli

© Europeiska unionen 2018, Källa: EP, Bild: Mathieu CUGNOT

Pärbild: Juha ROININEN / EUP-IMAGES

Medianomstuderande på yrkeshögskolan Haaga-Helia besöker Europaparlamentet i Bryssel. Främre raden från vänster: Henni Rantamäki, Jenna Nieminen och Jenna Kuntsi. Bakre raden: Topi Kosunen, Aura Pietikäinen och Jaakko Servo.

Vad är EU?	4
Hur föddes EU?	6
Hur går man med i EU?	8
Hur fattar man beslut om EU-ärenden i Finland?	9
Hur fattar EU beslut?	10
Europeiska rådet	10
Europaparlamentet	10
Europeiska kommissionen	12
Europeiska unionens råd	12
Karta	14
EU-domstolen	16
Europeiska revisionsrätten	16
Europeiska centralbanken	16
Att arbeta i EU	18
Vad kostar EU-medlemskapet?	20
EU-medborgares rättigheter	22
Hur fungerar euroområdet?	24
EU och världen	26

Vad är EU?

Europeiska unionen är en ekonomisk och politisk union som består av 27 europeiska länder. Finland anslöt sig till unionen i början av 1995. Medlemsländerna har på frivillig och demokratisk väg kommit överens om gemensamma bindande regler som ingår i EU-fördragen. EU-fördragen fastställer relationerna mellan EU och medlemsländerna, beslutsfattandet, organen och EU:s mål.

Medlemsländerna stiftar tillsammans lagar i sådana frågor som de kommit överens om i EU-fördragen. Därmed har de, trots att de är självständiga länder, överlåtit en del av beslutanderätten till EU. Medlemsländerna beslutar fortfarande själva om många frågor, bland annat om beskattning och undervisning.

Inre marknaden

Europeiska unionen har en inre marknad som bygger på fyra rörelsefriheter: varor, kapital, tjänster och arbetskraft kan fritt röra sig mellan medlemsländerna. Medborgarna kan resa inom EU-området utan visum. För försäljning av varor och tjänster tas inte ut några gränsavgifter och det kräver inte heller några lov. EU-medborgare får fritt investera i andra medlemsländer.

EU utvecklar den digitala inre marknaden för att varor och innehåll ska kunna röra sig utan nationella begränsningar även på nätet. EU har till exempel arbetat för en smidigare näthandel och tagit bort geoblockeringar. Unionen har också förbättrat konsumenternas rättigheter genom att besluta om ångerrätt och returrätt vid onlineköp.

Användningen av mobiltelefoner har gjorts smidigare genom att de så kallade roamingavgifterna har slopats. EU vill också förbättra säkerheten på nätet och stärka upphovsrätten.

Bild: Vastavalo, Kalevi Tuohimaa

Schengenavtalet öppnade gränserna

Med Schengenområdet avses de EU-länder som har slopat gränskontrollerna vid sina gemensamma gränser. Inom Schengenområdet måste resenären på begäran kunna visa upp sitt pass eller ett identitetskort med fotografi. Resenärer från länder utanför EU kan röra sig inom området med ett och samma visum. Området omfattar 29 europeiska länder. Förutom 25 EU-länder deltar även Norge, Island, Schweiz och Liechtenstein i avtalet. (Passkontrollerna mellan Bulgarien och Rumänien och andra Schengenländer har avskaffat endast i flyg- och sjötrafiken. Kontrollerna vid landgränserna fortsätter tills vidare.)

Åland i EU

När Finland anslöt sig till EU 1995 förhandlade man om särställning för Åland. Det så kallade Ålandsprotokollet garanterar området självstyre och den äganderätt som ingår i hembygdsrätten.

EU:s beslut måste godkännas av Ålands lagting om de rör sig om frågor som omfattas av landskapets behörighet.

EU:s lagstiftning om mervärdesskatt tillämpas inte på Åland. Därför kan tax free-försäljningen på passagerarfärjor mellan Finland och Sverige fortsätta.

3 mån.

är den maximala tid du kan vistas i ett annat EU-land. Du kan bo en längre tid i landet om du har

- en arbetsplats eller ett företag
- en st udieplats
- tillräckliga tillgångar och sjukförsäkring.

På Helsingfors-Vanda flygplats avskaffades inresekontrollen för personer från Schengenländer 2001. Pass kontrolleras bara nu och då på grund av säkerhetsarrangemang i samband med internationella evenemang. Så var också fallet till exempel under covid-19-pandemin. Vid Schengenområdets inre gränser måste man kunna visa upp pass eller identitetshandling vid behov.

Hur föddes EU?

Ur ruinerna efter 1900-talets två världskrig föddes Europeiska unionen som en allians för ekonomi och fred. Miljontals européer hade dödats i kriget och Europas ekonomi hade kollapsat. Organisationens grundare trodde att ekonomiskt samarbete skulle minska ländernas lust att kriga och upprusta.

Europeiska kol- och stålgemenskapen

Den franska tjänstemannen Jean Monnet föreslog för Frankrikes utrikesminister Robert Schuman att de forna fienderna Frankrike och Tyskland skulle förena sina kol- och stålresurser. Det stål som hade använts för att producera vapen blev ett verktyg för ekonomiskt samarbete.

På initiativ av Schuman upprättade Frankrike, Tyskland, Nederländerna, Belgien, Italien och Luxemburg Europeiska kol- och stålgemenskapen (EKSG) 1952. Dagen då initiativet lades fram, den 9 maj 1950, firas varje år som Europadagen.

EEG och Euratom

År 1958 tog gemenskapen ett stort kliv då samarbetet utvidgades till att innefatta också annat än bara handel. Genom Romfördraget upprättade medlemsländerna Europeiska ekonomiska gemenskapen (EEG) och Europeiska atomenergigemenskapen (Euratom).

Målet för EEG var ett tullförbund och en gemensam marknad som skulle byggas upp stegvis. Arbetskraftens fria rörlighet var ett av målen redan då. Man beslutade harmonisera jordbruks- och trafikpolitiken och politiken om vissa ekonomiska sektorer. Euratoms uppgift var att utveckla den fredliga forskningen om och användningen av kärnenergi.

Europeiska gemenskapen inrättades 1967 genom fusionsfördraget, och kol- och stål-gemenskapen, EEG och Euratom slogs samman med den.

Utvidgning och den inre marknaden

Europeiska gemenskapen utvidgades snabbt på 1970- och 1980-talen då Storbritannien, Irland, Danmark, Grekland, Spanien och Portugal blev medlemmar.

Arbetet med att fördjupa de ekonomiska banden fortsatte. Unionen beslutade att skapa en inre marknad genom Europeiska enhetsakten 1987.

Maastrichtfördraget 1993 gjorde Europeiska gemenskapen till Europeiska unionen. Samarbetet var nu inte enbart ekonomiskt utan även politiskt. Det omfattade såväl utrikes- och säkerhetspolitiken som rättsliga och inrikes ärenden. Samtidigt inrättades Ekonomiska och monetära unionen EMU som i tre etapper skulle leda till att införa en gemensam valuta.

Finland blir medlem

Finland, Sverige och Österrike blev medlemmar i början av 1995.

Efter det har medlemsländerna ingått Amsterdampfördraget (1999), Nicefördraget (2003) och Lissabonfördraget (2009). De har uppdaterat unionens organ och beslutsprocess så att EU kan reagera på globala utmaningar och godkänna nya medlemsländer. På 2000-talet har EU fått 13 nya medlemsländer

**Statssekreterare Veli Sundbäck, utrikeshandelsminister
Pertti Salolainen, statsminister Esko Aho och
utrikesminister Heikki Haavisto undertecknar
Finlands EU-medlemskapsavtal
på Korfu den 24 juni 1994.**

© Europeiska unionen 1994, bild: Guyaux Jean

Hur går man med i EU?

Ett land som vill bli medlem i EU måste uppfylla villkoren för medlemskap. Dessa villkor kallas för Köpenhamnskriterierna, eftersom EU-ländernas stats- och regeringschefer enades om dem vid Europeiska rådets möte i Köpenhamn 1993.

Det politiska kriteriet är stabila institutioner som garanterar att landet kan respektera rättsstatsprincipen och principerna om frihet, demokrati, mänskliga rättigheter.

★ Det ekonomiska kriteriet är en fungerande marknadsekonomi som klarar av konkurrensen och marknadskrafterna i EU.

Det rättsliga kriteriet är att kandidatlandet ska godkänna EU:s lagstiftning och förbinda sig till Ekonomiska och monetära unionen EMU. Vissa länder har kommit överens om undantagsvillkor med EU. Danmark har inte anslutit sig till den monetära unionen.

Då nya medlemsländer ansluter sig till EU kallas det för EU:s utvidgning. Kandidatländerna ska godkännas av Europeiska rådet. Europeiska kommissionen bedömer kandidatländernas förutsättningar att ansluta sig till EU. Kandidatländerna har långa förhandlingar framför sig, vilket innebär att de måste anpassa sin lagstiftning enligt EU:s krav.

Ett medlemsland kan lämna EU. Enligt artikel 50 i Lissabonfördraget ska ett medlemsland informera Europeiska rådet om sitt utträde. Storbritannien beslutade att lämna EU till följd av en folkomröstning 2016, där 52 procent av britterna röstade för och 48 procent mot utträde ur EU. Storbritanniens utträde trädde i kraft den 1 januari 2021.

EU-LÄNDERNA I ANSLUTNINGSORDNING

1951	1973	1981	1986	1995	2004	2007	2013
Belgien Frankrike Italien Luxemburg Nederländerna Tyskland	Danmark Irland Storbritannien (trädde ur 2021)	Grekland	Portugal Spanien	Finland Sverige Österrike	Cypern Estland Lettland Litauen Malta Polen Slovakien Slovenien Tjeckien Ungern	Bulgarien Rumänien	Kroatien

Hur fattar man beslut om EU-ärenden i Finland?

De behöriga ministerierna har huvudansvaret för att följa och bereda EU-ärenden och fastställa Finlands ståndpunkter. Ministrarna drar upp riktlinjer för EU-ärenden när de sammanträder i EU-ministerutskottet.

Syftet med Finlands system för samordning av EU-ärenden är att säkerställa att Finland i alla ärenden som är aktuella i EU och i deras olika behandlingsfaser har en samordnad ståndpunkt som motsvarar de allmänna EU-politiska riktlinjerna.

Finlands samordningssystem avviker från många andra länder eftersom riksdagen har en så stark roll.

Riksdagen informeras om beredningen vid ministerierna och om EU-ministerutskottets riktlinjer. Riksdagen har också möjlighet att påverka innehållet i besluten. EU-ärenden behandlas i riksdagen av stora utskottet.

Bild: Laura Korhola, statsrådets kansli

Hur fattar EU beslut?

Europeiska unionens självständiga medlemsländer har överlåtit en del av beslutanderätten till gemensamma EU-institutioner enligt EU-fördragen. Länderna fattar tillsammans demokratiska beslut i frågor som är av betydelse för hela unionen.

Europeiska rådet

Europeiska rådet är en institution där EU-ländernas stats- och regeringschefer beslutar om unionens gemensamma politiska riktlinjer. Till Europeiska rådet hör också en ordförande som väljs av rådet och Europeiska kommissionens ordförande.

Europeiska rådet sammanträder till toppmöten åtminstone fyra gånger om året. Finland representeras av statsministern.

Europeiska rådet beslutar om EU:s politiska agenda, men stiftar inte lagar. Rådet fastställer allmänna politiska riktlinjer och fattar beslut om den gemensamma utrikes- och säkerhetspolitiken. Det utnämner och väljer också Europeiska centralbankens och Europeiska kommissionens ordförande. Europeiska rådet fattar i allmänhet sina beslut genom konsensus. I vissa fall fattas beslut genom kvalificerad majoritet. Endast stats- och regeringscheferna har rösträtt.

Europaparlamentet

Medborgarna väljer ledamöterna i Europaparlamentet genom direkta val vart femte år. Medlemsländernas partier ställer i allmänhet upp kandidaterna. De flesta som väljs in ansluter sig till någon av parlamentets politiska grupper.

Efter valet i juni 2024 har parlamentet 720 ledamöter. Det är 15 fler än under den valperiod som löper ut i juli 2024. Från Finland väljs det 15 ledamöter.

Europaparlamentet har säten i Strasbourg i Frankrike, i Bryssel i Belgien och i Luxemburg.

Parlamentsledamöternas inflytande över EU:s beslutfattande har ökat under årtiondenas lopp genom ändringar i EU-fördragen. "Det ordinarie lagstiftningsförfarandet" är det vanligaste sättet att besluta om lagstiftning. Det innebär att rådet och parlamentet tillsammans antar lagstiftningsförslag som kommissionen lagt fram. Parlamentet kan begära att Europeiska kommissionen lägger fram lagstiftningsförslag.

Parlamentet väljer kommissionens ordförande på förslag av Europeiska rådet och godkänner de kommissionärer som ordförandekandidaten valt. Parlamentet kan avsätta kommissionen genom misstroendevotum.

Europaparlamentet beslutar om budgeten tillsammans med rådet och godkänner användningen av EU:s budget. Det beslutar om internationella avtal och godkänner nya medlemsländers anslutningsfördrag.

Parlamentet diskuterar med Europeiska centralbanken om penningpolitiken och övervakar EU:s övriga institutioner.

Europaparlamentet kan inleda utredningar utifrån framställningar som görs av medborgarna.

Råden

Europeiska rådet

= möten mellan EU-ländernas stats- och regeringschefer

Europeiska unionens råd

= möten mellan EU-ländernas ministrar

Europarådet

= en europeisk samarbetsorganisation för de mänskliga rättigheterna

Europaparlamentets plenum i Strasbourg.

Foto: Europaparlamentet

Europeiska kommissionen

Europeiska kommissionen är EU:s verkställande organ. Kommissionen, som har sitt säte i Bryssel, bevakar inte enskilda länders intressen utan ska vara politiskt oberoende och driva hela EU:s intresse.

EU-ländernas stats- och regeringschefer föreslår utifrån resultatet i Europaparlamentsvalet en kandidat till kommissionens ordförande. Parlamentet godkänner kandidaten genom majoritetsomröstning. Ordförandekandidaten väljer kommissionärskandidaterna utifrån medlemsländernas förslag. Parlamentet röstar om att godkänna kandidaterna. Slutligen utser Europeiska rådet kommissionen med kvalificerad majoritet.

Kommissionen utarbetar förslag till ny lagstiftning. Tillsammans med EU-domstolen övervakar den att medlemsländerna följer EU:s lagstiftning.

Kommissionen förvaltar användningen av EU-medel och utarbetar en budget som sedan godkänns av parlamentet och rådet.

Kommissionen representerar Europeiska unionens medlemsländer internationellt. Den förhandlar på EU:s vägnar om bland annat handelsavtal. I sina yttre förbindelser företräds EU av unionens höga representant för utrikes frågor och säkerhetspolitik som också är en av kommissionens vice ordförande.

Europeiska unionens råd

Europeiska unionens råd, det vill säga ministerrådet, är EU:s viktigaste beslutsfattande organ. I rådet beslutar medlemsländernas ministrar om EU-lagar. Varje medlemsland kan driva sina egna intressen.

Rådet fattar i regel sina beslut genom kvalificerad majoritet. Medlemsländernas röstetal beror på deras folkmängd.

Förutom lagstiftningen godkänner rådet EU:s årliga budget tillsammans med Europaparlamentet. Det ingår internationella avtal på unionens vägnar och utnämner medlemmarna till Europeiska revisionsrätten, Europeiska ekonomiska och sociala kommittén och Europeiska regionkommittén. Rådet kan även påverka finanspolitiken samt utrikes- och säkerhetspolitiken.

Varje medlemsland innehar i tur och ordning ordförandeskapet i Europeiska unionens råd i sex månader. Ordförandelandet bereder dagordningen för och leder ordet vid rådets möten.

Finland har tidigare varit EU-ordförande 1999, 2006 och 2019.

Alisa Röyttä är en av de finländska unga som vunnit en gratis interrail-biljett i Europeiska kommissionens utlottning.

”Det är en fantastisk möjlighet som jag absolut inte vill missa”, jublar hon.

Alisa Röyttä har länge drömt om att resa till Paris och Prag för att träffa nya människor.

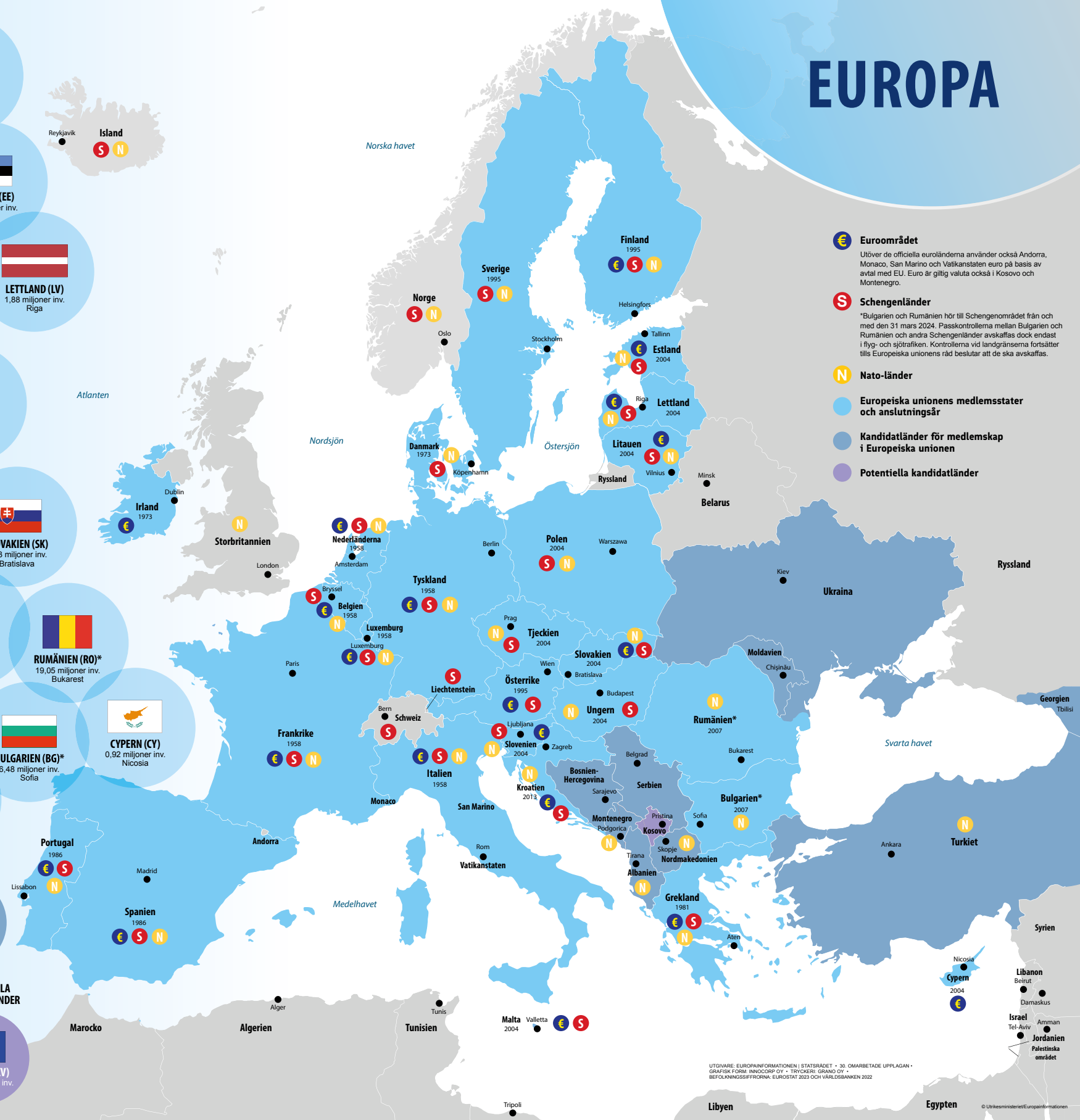
”Det är viktigt eftersom de kommer att hjälpa mig förstå olika kulturer och få nya perspektiv.”

Genom interrail-projektet vill Europeiska kommissionen främja den europeiska samhörigheten.

Bild: Kirsi Tuura

EUROPA

- € Euroområdet**
Utöver de officiella euroländerna använder också Andorra, Monaco, San Marino och Vatikanstaten euro på basis av avtal med EU. Euro är giltig valuta också i Kosovo och Montenegro.
- S Schengenländer**
*Bulgarien och Rumänien hör till Schengenområdet från och med den 31 mars 2024. Passkontrollerna mellan Bulgarien och Rumänien och andra Schengenländer avskaffas dock endast i flyg- och sjötrafiken. Kontrollerna vid landgränserna fortsätter tills Europeiska unionens råd beslutar att de ska avskaffas.
- N Nato-länder**

- KANDIDAT-LÄNDER**
- ALBANIEN (AL)
 - BOSNIEN-HERCEGOVINA (BA)
 - GEORGIEN (GE)
 - MOLDAVIEN (MD)
 - MONTENEGRO (ME)
 - NORDMAKEDONIEN (MKD)
 - SERBIEN (RS)
 - TURKIET (TR)
 - UKRAINA (UA)
- POTENTIELLA KANDIDATLÄNDER**
- KOSOVO (KV)

Europeiska unionens domstol

EU-domstolen löser tvister och övervakar att EU-lagstiftningen följs. Domstolen tolkar EU-lagstiftningen och ser genom sina beslut till att medlemsländerna tillämpar lagstiftningen på samma sätt. Domstolen kan utreda huruvida medlemsländerna och institutionerna sköter sina uppgifter. Den löser tvister som rör medlemsländer, EU-institutioner, privatpersoner eller företag.

Europeiska kommissionen kan väcka talan mot medlemsländer. Medlemsländernas domstolar kan be Europeiska unionens domstol om förhandsavgöranden om tolkningen av EU-lagar. Medlemsländerna måste iaktta domstolens tolkning.

Domstolen har bland annat beslutat att sökmotorer på internet ska radera uppgifter om EU-medborgare på webben om de begär det. Den har också avgjort att samkönade gifta par har likvärdig rätt att bosätta sig i hela EU, att priset på trafikförsäkringar inte får fastställas utifrån kön och att flygbolag måste ersätta försenade flygningar till resenärer.

Europeiska revisionsrätten

Revisionsrätten, som har sitt säte i Luxemburg, övervakar att EU-medel används på rätt sätt. Revisionsrätten granskar organisationer som hanterar EU-medel och utarbetar årliga revisionsrapporter.

Revisionsrätten är ett oberoende organ och består av en medlem från varje medlemsland. Medlemmarnas mandatperiod är sex år. Medlemsländerna föreslår själva sina representanter och Europeiska rådet utnämner medlemmarna efter att ha hört Europaparlamentet.

Europeiska centralbanken

Europeiska centralbanken (ECB) grundades 1998. ECB har sitt säte i Frankfurt am Main i Tyskland. ECB:s huvudsakliga uppgift är att främja stabila priser i euroområdet, det vill säga hindra svängningar i inflationen. Det gör den främst genom att fastställa en styrrenta på sin utlåning till bankerna.

Centralbanken ser också till att det europeiska banksystemet är säkert och sunt för att säkerställa att pengarna är säkra i bankerna. Dessutom ser ECB bland annat till att eurosedlar är svåra att förfälska.

ECB samarbetar inte bara med de nationella centralbankerna i euroområdet utan också med de nationella centralbankerna i hela EU.

Eftersom Finland är ett euroland deltar Finlands Bank i beredning och beslutsfattande som gäller den gemensamma penningpolitiken. Chefdirektören för Finlands Bank är medlem i Europeiska centralbankens råd. Rådet fastställer euroområdets penningpolitik och den ränta till vilken affärsbankerna beviljas lån av centralbanken.

Anni Hyvärinen och hennes dotter Hilma deltog i Prideparaden i Helsingfors sommaren 2018 för att stå upp för regnbågsfamiljers rättigheter. EU-domstolen har fattat beslut som har främjat jämställdheten i EU. Domstolen har till exempel beslutat att samkönade par har samma rättigheter som andra att välja sitt bostättningsland.

Bild: Kirsii Tuura

Att arbeta i EU

Europeiska unionen sysselsätter mer än 40 000 personer i olika uppgifter. Av dessa är ungefär tusen finländare.

Arbete i EU erbjuder en möjlighet att främja unionens värden: fred, frihet, demokrati, jämlikhet och mänskliga rättigheter. I EU:s tjänst är det möjligt att arbeta med frågor som påverkar alla EU-medborgare, bland annat med klimatfrågor, säkerhet och digital omställning.

EU:s institutioner erbjuder många slags anställningar från fasta tjänster till tidsbundna befattningar. Europeiska rekryteringsbyrån (European Personnel Selection Office EPSO) ordnar urvalsförfarandena för EU:s institutioner och publicerar information om lediga jobb.

EU-institutionerna betalar konkurrenskraftig lön till sina anställda. Utbildningsutbudet är mångsidigt och arbete inom EU erbjuder möjligheter till yrkesmässig och personlig utveckling under hela karriären.

EU-institutionerna erbjuder också flera möjligheter till praktik. Praktik kan vara en mycket nyttig erfarenhet särskilt för den som är intresserad av en EU-karriär. Alla EU-institutioner har egna antagningar till praktik, oftast ett par gånger om året.

De flesta EU-anställda inleder sin karriär i Bryssel eller Luxemburg där merparten av EU-institutionerna har sina huvudkontor och där de viktigaste EU-besluten fattas. Båda städerna erbjuder en grön och trivsamt livsmiljö med en kosmopolitisk atmosfär. De har ett omfattande kulturutbud som möjliggör ett livligt socialt liv. Man kan tillbringa sin fritid i stadernas många parker, högklassiga restauranger samt historiska byggnader och museer.

För att säkerställa en politik som tar hänsyn till alla EU-medlemsstaters och hela unionens intressen är det viktigt att EU-institutionerna har anställda från alla medlemsstater i lika stor omfattning. Finland och de övriga nordiska länderna hotas av underrepresentation i EU-institutionerna. Både kännedomen om Finlands särdrag i EU och kännedomen om EU i Finland försämras på grund av att den relativa andelen finländare i EU-tjänster minskar.

Annastiina Papunen arbetar i Europaparlamentets utredningstjänst vid enheten för bevakning av Europeiska rådet. Hon ansvarar för bevakning av EU:s ekonomiska politik och frågor som gäller den inre marknaden, konkurrenskraft och digitalisering.

”Det bästa med mitt arbete är att jag hela tiden har fingret på pulsen och får sätta mig in i intressanta frågor. Till mina uppgifter hör bland annat att skriva olika analysdokument”, berättar Annastiina.

Tidigare har Annastiina arbetat med sociala medier vid parlamentets generaldirektorat för kommunikation och vid sekretariaten för utskottet för regional utveckling och utskottet för artificiell intelligens.

Bild: Juba Reininen / EUP-IMAGES

Vad kostar EU-medlemskapet?

Under de senaste åren har EU-medlemskapet kostat mellan 50 och 200 euro per finländare. Finlands finansiella bidrag berättar inte om alla ekonomiska fördelar med EU-medlemskapet, till exempel om den öppna inre marknaden.

EU:s största inkomstkälla är de avgifter som unionen tar ut av medlemsländerna. Avgifterna kommer ur ländernas budgetar och baseras på respektive lands bruttonationalinkomst, mervärdesskattebas och icke-materialåtervunnet plastförpackningsavfall. Medlemsländerna tar dessutom ut tullavgifter för EU:s del, och 75 procent av dessa tullavgifter går till EU medan 25 procent blir kvar hos medlemsstaten.

EU:s årsbudget baseras på en sjuårig budgetram. Den pågående budgetperioden omfattar åren 2021–2027. Medlemsländerna enas om en gemensam budgetram för unionen och således är ländernas finansiella bidrag i slutändan resultatet av en politisk förhandling.

Bild: Kirsi Tuura

Bortsett från åren 1996, 1997 och 2000 har Finland varit nettobidragsgivare i EU. Netto-bidraget illustrerar skillnaden mellan Finlands inkomster från EU och Finlands betalningar till EU. År 2022 betalade Finland sammanlagt 2,307 miljarder euro till EU, vilket var 228 miljoner euro mindre än det föregående året. Finlands inkomster från EU ökade med 173 miljoner euro till 1,8 miljarder euro. Beräknat per invånare sjönk nettobetalningarna från 175 euro till 144 euro. I siffrorna ingår inte tullavgifter.

EU-stödets andel av omsättningen på jordbrukaren Tommi Hasus ekogård varierar från en tredjedel till hälften. Hasu bedriver kretsloppsjordbruk. De 70 dikorna och kalvarna äter gräs och producerar gödsel för odlingarna. På gården växer korn, havre, ärter och vall.

Hasu berättar att EU-stöden räddar jordbrukaren under dåliga år och minskar riskerna. Med hjälp av stöden hålls livsmedelspriserna nere. Allra helst skulle Hasu arbeta utan stöd, på marknadens villkor.

”Jag skulle hellre ta pengarna från försäljningen av mina produkter än understöd. Det påverkar den allmänna opinionen”, säger Hasu och avser kritiken mot lantbruksstöden.

Vilka rättigheter har en EU-medborgare?

Grundläggande fri- och rättigheter

EU-medborgarnas grundläggande fri- och rättigheter har fastställts i Lissabonfördraget. EU:s stadga om de grundläggande rättigheterna innehåller bland annat bestämmelser om mänskliga rättigheter, friheter, jämlikhet, solidaritet och rättsskipning.

Rörelsefrihet

EU-medborgare kan röra sig och uppehålla sig i medlemsländerna utan visum i tre månader. Det gäller också Norge, Island, Schweiz och Liechtenstein. Efter tre månader måste EU-medborgare registrera sig och påvisa att de kan finansiera sitt uppehälle där.

Rösträtt

EU-medborgare får rösta i kommunalval och Europaparlamentsval i det EU-land där de är fast bosatta. De kan också ställa upp som kandidater i Europaparlamentsvalet.

Rätt till sjukvård

Om en EU-medborgare plötsligt insjuknar i ett annat EU-land men har med sig ett avgiftsfritt europeiskt sjukvårdskort beviljat av FPA, kostar vården lika mycket som den skulle kosta för en medborgare i landet i fråga. Utan sjukvårdskort står patienten själv för kostnaderna och får ersättning enligt kostnaderna för den offentliga hälso- och sjukvården i Finland. En patient som uppsöker icke-brådskande vård i ett annat EU-land får ersättning högst enligt kostnaderna för den offentliga hälso- och sjukvården i Finland. För att patienten ska få ersättning krävs det dessutom en remiss, om remiss även krävs för vård inom den offentliga hälso- och sjukvården i Finland. I fråga om både akut och icke-brådskande vård förutsätts för ersättning att samma service är tillgänglig inom den offentliga hälso- och sjukvården i Finland.

Rätt till medborgarinitiativ

EU-medborgare kan genom medborgarinitiativ uppmana Europeiska kommissionen att ta fram lagförslag i ärenden som omfattas av EU:s beslutanderätt. Ett medborgarinitiativ måste understödjas av en miljon EU-medborgare från minst sju olika medlemsländer. I varje medlemsland krävs ett visst minimiantal underskrifter.

Framställningar och klagomål

EU-medborgare kan göra framställningar till Europaparlamentet i ärenden som faller inom EU:s behörighet och som har en direkt koppling till den som gör framställningen. Ärendet kan gälla allmänna eller enskilda intressen. EU-medborgare kan även rikta klagomål om administrativa missförhållanden i EU:s organ eller institutioner till Europeiska ombudsmannen.

Konsumentens rättigheter

Unionen har harmoniserat konsumenternas rättigheter. EU förpliktar bland annat medlemsländernas flygbolag att ersätta inställda flyg eller borttappat bagage till resenärerna inom EU. EU har också fastställt ett maximipris för användning av mobiltelefon i ett annat EU-land. Konsumenteuropa ger råd om konsumentens rättigheter när det gäller handel inom EU.

Bild: Kira Tuoma

Italienaren Edoardo Galimberti forskade under tre månader i sociala medienätverk vid Aalto-universitetet. Det var en del av hans forskarstudier. EU:s program Horisont 2020 gjorde det möjligt för Edoardo att komma från institutionen för informationsbehandling vid universitetet i Turin till Finland. EU är också den största finansiären av forskning vid Helsingfors universitet.

”EU är av avgörande betydelse, inte bara när det gäller den fria rörligheten, utan också som finansiär av forskning. Utan stödet hade det varit svårt att ens inleda arbetet”, säger Galimberti.

Edoardo Galimberti avlade magisterstudier i Barcelona. Den fria rörligheten och EU:s finansiella stöd ger också tusentals finska studenter varje år en möjlighet till studentutbyte. EU finansierar Erasmus-programmet för studentutbyte i medlemsländerna med närmare 26 miljarder euro 2021–2027.

Hur fungerar euroområdet?

Euron är EU:s gemensamma valuta och en av de mest använda valutorna i världen vid sidan om amerikansk dollar och kinesisk yuan. Euron är ett officiellt betalningsmedel i 20 EU-länder, inbegripet utomeuropeiska departement, territorier och öar som antingen ingår i eller är associerade med euroländer. Finland var ett av de tolv första länderna som tog i bruk euromynt och eurosedlar 2002.

Enligt Maastrichtfördraget (1992) måste alla EU-länder införa euron när de uppfyller villkoren för införandet. Detta gäller inte Danmark, som har förhandlat fram en undantagsklausul.

Gemensamma intressen

EU-ländernas ekonomier har blivit starkt integrerade och framför allt euroländerna har gemensamma intressen. Därför samordnas medlemsländernas ekonomiska politik i rådet för ekonomiska och finansiella frågor (Ekofinrådet).

Euroländerna bildar en monetär union och har en gemensam penningpolitik som Europeiska centralbanken ansvarar för. Den gemensamma penningpolitiken är en av orsakerna till att EU har enats om rättsligt bindande regler för medlemsstaternas offentliga finanser och finanspolitik. Dessa ingår i den så kallade stabilitets- och tillväxtpakten.

Europa drabbades av en statskuldkris 2009–2012. Krisen avslöjade bristerna i styrningen av euroområdet, och EU vidtog åtgärder för att stärka den ekonomiska och monetära unionen.

Alla EU-länder deltar i den ekonomiska och monetära unionen och bildar tillsammans den inre marknaden. Den inre marknaden innebär fri rörlighet för varor, tjänster, kapital och människor.

Bild: Kirsi Tuura

Suvi Tiensuu och Tomi Tervo bygger hus med egna krafter och ett bolån som är bundet till euriborräntan. Den unga familjens hus reser sig i en vacker lantlig miljö i Vesivehmaa. EU är inte det första man tänker på när det kommer till räntor. Det är emellertid Europeiska centralbanken som fastställer styrräntan som påverkar euribor, euroländernas gemensamma referensränta. Genom sin penningpolitik eftersträvar Europeiska centralbanken prisstabilitet.

Euroländerna		EU-länder som inte infört euro	Icke EU-länder som använder euro
Belgien	Litauen	Bulgarien	Andorra
Cypern	Luxemburg	Danmark	Kosovo
Estland	Malta	Polen	Monaco
Finland	Nederländerna	Rumänien	Montenegro
Frankrike	Portugal	Sverige	San Marino
Grekland	Slovakien	Tjeckien	Vatikanstaten
Irland	Slovenien	Ungern	
Italien	Spanien		
Kroatien	Tyskland		
Lettland	Österrike		

EU och världen

Utrikespolitik

Europeiska unionen är starkare tillsammans än de enskilda länderna kan vara på egen hand, och driver därför en gemensam utrikes- och säkerhetspolitik. Medlemsländerna följer de gemensamma besluten också i sin nationella utrikespolitik. Syftet med den gemensamma utrikespolitiken är att främja bland annat säkerhet, fred och mänskliga rättigheter – överhuvudtaget unionens framgång i 2000-talets värld. EU samarbetar med de flesta länder i världen och försvarar kraftfullt den internationella ordning som grundar sig på FN-stadgan och andra gemensamma regler.

De övergripande riktlinjerna för utrikespolitiken fastställs i Europeiska rådet, där besluten kräver alla medlemsländers godkännande. Utrikesministrarna sammanträder varje månad i utrikesrådet, som bereder unionens riktlinjer för kriser och andra högaktuella frågor. Utrikesrådet sammanträder också i sammansättningen försvarsministrar, handelsministrar och utvecklingsministrar.

Unionens höga representant för utrikes frågor och säkerhetspolitik och Europeiska utrikestjänsten leder tillsammans de yttre förbindelserna. EU har också ett eget globalt representationsnätverk.

EU:s globala inflytande stärks av att unionen har flera instrument som kan användas vid yttre åtgärder till sitt förfogande: från diplomati till utvecklings-samarbete och från militär krishantering till handelspolitik.

Handel och partnerskap på alla kontinenter

Förutom utrikes- och säkerhetspolitik omfattar de yttre förbindelserna också handelspolitik och utvecklings-samarbete. EU är vid sidan av Förenta staterna och Kina den största aktören i världshandeln och en föregångare i den ekonomiska globaliseringen. Unionens handelsavtal har gynnat medlemsländerna och undanröjt hinder för handel och samarbete.

Till exempel frihandelsavtalet mellan EU och Sydkorea har lett till tillväxt inom alla Finlands viktigaste exportsektorer, bland annat exporten av maskiner och apparater.

Internationella partnerskap och utvecklingspolitik är Europeiska unionens viktigaste verktyg för att minska fattigdom, stödja hållbar utveckling och demokrati och främja mänskliga rättigheter och respekt för rättsstatsprincipen. Målet är en fredligare, tryggare och stabilare värld. EU söker politiska och ekonomiska partner på alla kontinenter.

Under den senaste tiden har också säkerställandet av unionens ekonomiska säkerhet och resiliens framhävts – även där behövs det partner runt om i världen.

Säkerhets- och försvarspolitik

Europas omvärld och säkerhetspolitiska omgivning förändrades i grunden när Ryssland inledde sitt anfallskrig mot Ukraina 2022. Detta hade en omedelbar inverkan på målen för EU:s försvarspolitik. Våren 2022 godkände EU en strategisk kompass som en fortsättning på den globala strategin om den gemensamma utrikes- och säkerhetspolitiken från 2016. Den strategiska kompassen fastställer en vision för säkerhets- och försvarssamarbetet som sträcker sig över flera år.

Den strategiska kompassen är ett konkret verktyg för utveckling av säkerhets- och försvarssamarbetet. Den innehåller flera mål: att utveckla den militära kapaciteten, stärka resiliensen, effektivisera EU:s snabbinsatser och krishantering, öka den militära rörligheten och utveckla EU:s samverkansförmåga.

Målen för kompassen är indelade i fyra pelare: gemensamma åtgärder i krissituationer, skydd mot hot, investeringar i kapacitet och teknik samt partnerskap. Europeiska rådet bedömer måluppfyllelsen årligen utifrån den höga representantens rapport.

Man har kommit överens om investeringar inom försvarssektorn inom ramen för EU:s permanenta strukturerade samarbete (Pesco). De deltagande länderna har bland annat förbundit sig till att öka försvarsutgifterna reellt, höja investeringarna i försvarsmateriel till 20 procent av försvarsutgifterna, öka de medel som används för forskning och utveckling till 2 procent av försvarsutgifterna och öka de gemensamma projekten inom strategisk kapacitet.

EU har stött Ukraina på många olika sätt sedan Ryssland inledde sitt anfallskrig. Stöd har riktats bland annat via den europeiska fredsfaciliteten, som är ett finansiellt instrument utanför unionens budget. Dess syfte är att förbättra EU:s förmåga att förebygga konflikter, skapa fred och stärka säkerheten.

I EU-fördraget ingår en klausul om ömsesidigt bistånd, som kräver att medlemsländerna har beredskap att ge konkret bistånd och stöder ländernas åtgärder vid förebyggandet av hot. Tillsammans med EU:s övriga åtaganden och starka ömsesidiga beroende minskar detta risken för påtryckningar på enskilda medlemsländer.

En av de mest synliga delarna av den gemensamma säkerhets- och försvarspolitikerna är krishanteringsinsatser på olika håll i världen. EU strävar efter att förbättra säkerhetsläget i instabila länder genom såväl militära krishanteringsinsatser som civil krishantering.

EU samarbetar med den militära alliansen Nato för att tackla olika säkerhetshot. Största delen av EU-länderna är medlemmar i Nato. Finland gick med i Nato 2023.

EU:s höga representant Josep Borrell och Europeiska kommissionens ordförande Ursula von der Leyen besökte Ukraina i april 2022 och träffade president Volodymyr Zelenskij.

Bild: Europeiska unionen

Mer information: eurooppatiedotus.fi

VALTIONEUVOSTO
STATSRÅDET

Eurooppatiedotus
Europainformationen

